

BLOG BROJ: 55

AKTUELNA VANJSKA POLITIKA
II GODINA IZDANJA

**EUROPSKA POLITIČKA ZAJEDNICA:
ALTERNATIVA ILI RJEŠENJE ZA
PITANJE ZAPADNOG BALKANA**

AUTORICA: VANNA ĆURIN
Novembar 2022.

Program: Aktuelna vanjska politika

Aktuelna vanjska politika je platforma namijenjena mladim aktivistima/kinjama za izradu i objavu kratkih online članaka u različitim formatima (analiza, blog, policy brief i sl.) o aktuelnim temama iz sfere vanjske politike usmjerene ka ili vođene od strane BiH. Platforma je prostor gdje mladi mogu da kreiraju sopstveni sadržaj, razvijaju svoju ekspertizu i dobiju prostor u javnosti.

Više informacija na: www.fes.ba i www.vpi.ba

Impressum

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) | ured u BiH
Kupreška 20, 71 000 Sarajevo, Bosna i
Hercegovina

Odgovorni: Dr. Peter Hurrelbrink

Tel.: +387 33 722 010

Fax: +387 33 613 505

e-mail: fes@fes.ba

www.fes.ba

DTP: Adisa Ošijan

Naslovnica: Korišteni dizajn ilustracije od Starline -
Freepik.com

Publikaciju možete naručiti na e-mail: fes@fes.ba.
Stavovi, mišljenja i zaključci u ovoj publikaciji ne
moraju nužno odražavati stavove Friedrich-Ebert-
Stiftung. Friedrich-Ebert-Stiftung ne garantuje za
tačnost podataka koji su izneseni u publikaciji.

Sva prava zadržana od Friedrich-Ebert-
Stiftung.

U partnerstvu sa:

Vanjskopolitička inicijativa BH

ĆURIN, VANNA

Aktuelna vanjska politika: "Europska politička
zajednica: alternativa ili rješenje za pitanje
Zapadnog Balkana" / Vanna Ćurin - Sarajevo :
Friedrich-Ebert-Stiftung, 2022. - 5 str. A4 format

Europska politička zajednica: alternativa ili rješenje za pitanje Zapadnog Balkana

Autorica: Vanna Ćurin

Šestog oktobra 2022. godine, Macronova ideja Europske političke zajednice je zaživjela prvim inauguracijskim sastankom. Četrdeset i četiri europska čelnika ugostila je češka vlada, koja trenutno predsjedava Europskim vijećem, u svojoj prijestolnici. Zemlje članice Europske Unije, njih 27, te 17 njima susjednih koje uključuju države Zapadnog Balkana i Istočnog partnerstva formirale su novu regionalnu grupu koja za cilj ima pronalazak i kreiranje strategija neophodnih za rješavanje zajedničkih problema kao što su pitanja energije, ekonomske krize i sigurnosti, usljed ruske agresije u Ukrajini. Trenutni rizici sa kojim se suočava europska stabilnost i sigurnost poziva na dijalog, razmjenu ideja, te rješavanje dilema i poteškoća, a ovakva platforma za političku koordinaciju treba predstavljati prostor unutar kojeg je upravo to moguće za sve države učesnice. Organizacija multilateralne pan-europske zajednice za cilj ima povijesno preuređenje EU i kontinenta, uspostavljajući novi geopolitički i geoekonomski aranžman, međutim, pitanje je kako i u koju ulogu se uklapaju zemlje Zapadnog Balkana, osobito Bosna i Hercegovina, kao akteri, te da li ovakva organizacija predstavlja alternativu ili komplementarnu jedinicu u proširenju Europske unije.

Ujedinjeni narodi Europe

Prvi sastanak Europske političke zajednice predstavlja povijesni događaj u sklopu kojeg su se 44 čelnika država okupila kako bi diskutirali očuvanje sigurnost, stabilnosti i prosperiteta

koristeći se suradnjom kao metodom na kojoj Europa, ali prvenstveno Europska inija, i njeni temelji u suvremenom dobu počivaju. Tradicionalni multilateralni okviri, kao što je Vijeće sigurnosti, ne predstavljaju adekvatna tijela za odgovor na trenutnu krizu međunarodnih odnosa zbog mogućnosti blokada, te je moderna Europa suočena sa dosad neviđenim preprekama na putu do mira i prosperiteta. Samim tim, razgovor o i suradnja na trenutnim strateškim pitanjima prepoznati su, ne samo kao korisni u trenutnom političko-sigurnosnom i međunarodnom kontekstu, već i kao jedini prikladan odgovor na ponovni rast popularnosti realpolitike i reiscrtavanja kulturnih, političkih i vrijednosnih granica između Zapada i Istoka u svijetu. Litvanski predsjednik Gitanas Nauseda Europsku političku zajednicu simbolično je opisao kao svojevrsne [Ujedinjene Narode Europe](#), jasno iskazujući nadu i želju za pronalazak jedinstvenog stajališta i pristupa, kako u trenutnom svjetskom poretku, tako i po pitanju podrške Ukrajini. [Nova regionalna grupa](#) predstavlja zajedničku platformu za zemlje Europske unije, te njeno susjedstvo, unutar kojeg mnoge države teže ka članstvu u EU. Predsjednik Europskog vijeća Charles Michel prepoznao je ovakvu zajednicu kao fundament u konsolidiranju zajedničkih programa i reakcija koje bi [skrbile za interese svih građana na cijelom europskom kontinentu](#). Osnovne ciljeve Europske političke zajednice čine [poticanje političkog dijaloga i suradnje, zarad rješavanje pitanja od zajedničkog interesa, te jačanje sigurnosti, stabilnosti i blagostanja europskog kontinenta](#). Okupljanje predstavlja neformalni sastanak šefova vlada ili država, te ne nastoji mijenjati ili zamijeniti niti jednu postojeću organizaciju ili proces, već kao svoj osnovni motiv ima stvaranje novih politička i kulturna struktura.

O institucionalizaciji zajednice još uvijek nije zvanično odlučeno, međutim progovori na tu temu se očekuju na nadolazećim sastancima u Moldovi, Španjolskoj i Ujedinjenoj Kraljevini, dok su susreti na nivou čelnika država predviđeni jednom do dva puta godišnje. Otvaranje projekta platforme za politički dijalog na nivou Europe u koncu nije za očekivanje imalo kreiranje bilo kakvih zvaničnih politika, rezolucija ili deklaracija, što do jedne mjere dovodi u pitanje opipljivi značaj ovakvog okupljanja, namećući pitanje vrijednosti i važnosti izvan one simboličke.

Porodični portret iz Praga za Moskvu

Trenutno stanje međunarodne zajednice je u mnogočemu pozvalo na organizaciju ovakvog susreta europskih čelnika, te je neminovno bio još jedan u nizu demonstracija europske podrške Ukrajini ili u riječima tadašnje britanske premijerke, Liz Truss, [snažno iskazivanje solidarnosti s Ukrajinom, te za načela slobode i demokracije](#). Sastanak u Pragu predstavljao je potrebu za zajedničkom odlučnošću i djelovanjem poduprtim širim i dugoročnijim strateškim europskim pristupom. Europska politička zajednica (EPZ) predstavlja priliku da se ta zajednička odluka provede u djelo kroz forume, politički impuls. EPZ je zajednica u izvornom smislu budući da sve države sudionice drže do zajedničkog interesa kao do njenog širokog cilja.

Iako je, imajući u vidu svoju ranu fazu, ovaj projekat u kontekstu svojih kapaciteta trenutno još uvijek marginalan u svjetskoj, možda čak i u regionalnoj politici, prospekt raspravljanja politike između vođa država EU i ne-EU država

otvara prostor za temeljno redefiniranje samog pojma i shvaćanja europske politike, kao pojave i prakse. Razmatranje europske politike izvan okvira Europske unije, suštinski mijenja dinamiku politike Europe, kao kontinenta, koja je kroz veći dio povijesti bila obilježena kao produkt politike kontinentalnog centra, dok je potencijal gradivnog elementa periferne politike ostajao neiskorišten i uslovljen politikom kontinentalnih sila.

Međutim jedinstvo Europe kao motiv koji se medijski akcentuirao tokom, te nakon sastanka u Pragu, nije najbolji opis događaja, imajući u vidu da dvije države Europe zapravo nisu bile pozvane. Idejno rješenje Europske političke zajednice isključuje Rusiju i Bjelorusiju, imajući u vidu trenutnu ideološko i vrijednosno udaljevanje od principa koje Europa njeguje, naročito kada je riječ o miru, demokraciji, ljudskim pravima i međunarodnom pravom. Ovakvo isključenje, kako kaže belgijski premijer Alexander De Croo, svjedoči o [izoliranosti ove dvije države](#). Iako je vrijednost ovakve principijelne složenosti od neprocjenjive simboličke, a vrlo moguće i praktične važnosti za Europu kao jedinku unutar međunarodnog poretka, teško je ne zapitati se da li nas ovakve strukture i nominalne institucije vode dalje od mira i organizacije međunarodnog sistema, te bliže [Huntingtonovom sukobu civilizacija](#); jednostavnom primordijalnom produblivanju razgraničenja između istoka i zapada ili se pak nominalni i ideološki obrazac Zapada usvaja i od strane regija i dijelova koji prethodno nisu bili shvaćeni kao dio istoga, ali će kasnije uvjetovati te inspirirati kreiranje i konstrukciju nove sigurnosne i energetske arhitekture Europe, koja je i sam cilj ovog sastanka.

Eksplicitno obrađena pitanja, odnosno mir i sigurnost, osobito rat Rusije u Ukrajini, te energetska kriza, nisu nužno direktno povezana sa procesom proširenja, barem ne kada su zemlje Zapadnog Balkana u pitanju, međutim ovakav sastanak je iskaz volje, želje, te konkretan korak ka pospješivanju inkluzije susjedstva Europske unije. Tako granice Europe postepeno prestaju predstavljati tek granicu EU, već obuhvaćaju kako zemlje koje geografski pripadaju istoj, tako i zemlje koje dijele ili žele dijeliti „europske vrijednosti“. Objašnjavajući cilj Europske političke zajednice, kao i motivaciju za njeno formiranje, francuski predsjednik Macron istakao je kako [„dijelimo isto mjesto, često istu povijest, te posvećenost pisanju iste povijesti“](#). Ideje građenja zajedništva i bliskosti zemalja učesnica su bile istaknute kao lajtmotivi okupljanja, međutim u par navrata, takva bliskost je opisana kao prvenstveno [strateška](#). Diskursivna razlika između strateške i vrijenosne ili suštinske bliskosti, možda nije bila namjerna, međutim svjesno ili nesvjesno još uvijek vrši dikotomizaciju između europskog ili EU-ovskog i neeuropskog ili ne-EU europskog. Jedinstvo kontinenta jeste od strateškog značaja u trenutnoj međunarodnoj sistemskoj strukturi, međutim da li je potreba za takvim jedinstvom zaista pronikla samo kao strategija ili pak zemlje koje nisu dio EU dijele identitet i vrijednosti zapisane u članku 2 Lisabonskog ugovora ili barem teže ka njima. Kako za države učesnice izvan EU, tako i za države članice EU, bilo bi korisno redefinirati motivaciju ovakvog okupljanja kao vrijednosno i nominalno motiviranu, ne samo stratešku i sigurnosno nužnu.

Konstruiranje europskog identiteta (na način na koji su nastajali i nacionalni identiteti u romantizmu) koji je prepoznat i izvan granica EU u zemljama ili narodima koji gaje esencijalna uvjerenja koja isti identitet kreiraju, pospješilo bi kako organizaciju kontinenta kroz EPZ, tako i proces proširenja EU te suzbijanje euroskepticizma unutar i izvan njenih granica.

Zapadni Balkan: učesnici ili učenici?

EPZ je osmišljena kao zajednica koja pridonosi vrijednost postojećim institucijama i formatima, komplementarna politikama EU-a i drugim regionalnim okvirima, osobito proširenju, koje ostaje najrelevantniji geopolitički alat Europske unije. Sama struktura zajednice nije u konfliktu s drugim postojećim međunarodnim strukturama, kao što su OSCE i NATO. Tako je od izrazitog značaja da se svi sudionici susreću kao jednaki. Sedamnaest država EU susjedstva ne žele i ne smiju biti percipirani kao države ili Europljani drugog reda, niti kao isključivo kandidati ili učenici Europske unije. Važno je da EPZ ne bude strukturirana tek kao „čekaonica“ za članstvo u EU, već kao ujedinjeni kontinentalni akter, organizacija unutar koje će sve članice moći biti ravnopravno predstavljene. Ukoliko takav okvir ne bude usvojen, EPZ će biti još jedan ukaz skupa dominantnih nad skupom submisivnih država, što bi unazadilo izgradnju i jačanje partnerstva u polju energije i pregovaranja sigurnosti.

Istraživanje iz juna ove godine pokazuje da podrška novim članicama [iznosi 71% na nivou čitave EU i da je ona u pojedinim zemljama i preko 80%](#). Europska unija je prije svega mirovni projekat te je radi toga podrška građana proširenju, naročito u trenutnom kontekstu, razumljiva. Iako EU uvjerava kako EPZ nije alternativa za proces proširenja, za očekivati je da će se sam koncept zajednice mijenjati i razrađivati od sastanka do sastanka, samim tim Zapadni Balkan nema garant, već samo nadu da se takav scenarij neće ostvariti. Razmatranje EPZ kao alternative proširenju nije neosnovano, budući da bi se određeni stupanj integracije u ovakvom tijelu mogao doseći, dok se unija 44 zemlje neosporno nameće kao problematično rješenje. Stoga je EPZ mogući kompromis između proširenja i potpunog distanciranja ili isključivanja susjedstva EU iz europske politike. Ipak, EPZ u kontekstu proširenja može biti promatrana i kao odgovor na svojevremenu brzopletost i impulsivnost EU u procesu proširenja, naročito u slučaju ulaska Bugarske i Rumunjske u EU 2007. godine te dodjeljivanja kandidatskog statusa Ukrajini i Moldaviji ove godine. Tako se EPZ postavlja kao dodatna etapa u izvjesnom, ali postepenom, pripajanju Zapadnog Balkana Europskoj uniji.

Efikasnost takvog procesa unatoč svemu nije zajamčena, naročito jer brojne inicijative, kao što su Otvoreni Balkan, Berlinski proces i naravno sam proces priključivanja EU, a sada i Europska politička zajednica, njihova složenost te ekstenzivno trajanje i neizvjesnost ostavljaju izvjestan trag iscrpljenosti i frustracije u državama Zapadnog Balkana.

Odsustvo opipljivih i konkretnih benefita učešća u Europskoj političkoj zajednici, za države Zapadnog Balkana moglo bi potaknuti trend rasta euroskepticizma i animoziteta ka institucijama Europske unije te sabotirati sam cilj zajedništva Europe kao kontinenta. EPZ je zapravo znak kako EU treba zemlje susjedstva, jednako koliko i susjedstvo treba njih.

Značaj učešća Bosne i Hercegovine u prvom sastanku EPZ prepoznao je i predsjedavajući Predsjedništva BiH Šefik Džaferović, koji je predstavljao BiH, ističući u svojoj objavi na društvenim mrežama osobito [važnost potvrđivanja stava BiH po pitanju Ukrajine te iskazivanje usklađenosti bosanskohercegovačke vanjske politike sa EU](#). Platforma kao što je EPZ stvara i prostor Bosni i Hercegovini za direktno učešće u rješavanju i izvještavanje o aktuelnim problemima i untarpolitičkim nestabilnostima izazvanim kako eksternim utjecajima, kao što je nedavno nametanje Izbornog zakona, tako i onim internim. Preporuka Europske komisije o dodjeljivanju kandidatskog statusa BiH, zajedno sa njenim učešćem u EPZ, otvara prostor za ovu zemlju da upozna način funkcioniranja unutar ovakve političke inicijative, sličnog funkcioniranju same EU, te da bude pregovarač za stolom, umjesto problema na stolu.